

Posudek diplomové práce Gity BUMBÁLKOVÉ

Kaspar von Sternbergs Reiseberichte aus den Jahren 1786-1787, mit besonderer Berücksichtigung der textlinguistischen Merkmale (The Travel Report by Kaspar von Sternberg /1786-1787/, especially because of the Aspects of the Textlinguistics).

Praha 2013, 141 + xcvi s.

Posuzovaná diplomová práce tematicky patří do oblasti výzkumu německého jazyka v českých zemích, která představuje jeden z tradičních pilířů badatelského spektra české germanistiky a která zároveň oslovuje svou interdisciplinární povahou nejen odborníky z vědeckých kruhů germanistů, historiků a archivářů, ale i zájemce o tuto problematiku z řad širší veřejnosti. V tomto případě si autorka zvolila pramen z 2. pol. 18. stol., tedy z období, které nebývá mezi historiolingvisty často předmětem jejich vědeckého zkoumání, a to mimo jiné pro již relativně ustálenou podobu jazyka. Předkládaná práce pak prezentuje jeden z pozoruhodných textů této doby – deníky z cest Kašpara ze Šternberka z let 1786-1787 – a zároveň doplňuje na základě rozboru jazykově-historických aspektů vyplývajících z druhu analyzovaných textů a z doby, kdy tyto prameny vznikly, další poznatky o tehdejších jazykových poměrech.

Struktura diplomové práce vykazuje sled obsahově logicky navazujících kapitol: po předmluvě (kap. 0) a úvodu (kap. 1) následuje oddíl, který na základě studia sekundární literatury seznamuje s historickým pozadím společenského života v Čechách ve 2. pol. 18. a na počátku 19. stol. (kap. 2), se zvláštním zřetelem k jednomu z aspektů této doby – k cestování (kap. 2.1). Tato část práce působí do určité míry nevyváženě: na jedné straně budí místy vzhledem k absenci doprovodných informací poněkud schematizující dojem (např. *Die Anhänger der Tschechischen Nationalgeburt bemühten sich um die Hoherstellung der Nationalkultur*, s. 16), na druhé straně obsahuje někde množství redundantních údajů, které s tématem diplomové práce přímo nesouvisejí (např. pasáž o charakteristice klasicismu, s. 19); občas dochází v pojednání o historickém pozadí k prolínání informací různého druhu a text je pak neuspořádaný (např. s. 17). Úvodní části by více prospělo omezení výčtu

konkrétních příkladů a zohlednění tematicky souvisejících historických dat, např. u periodizace národního hnutí v českých zemích, o jehož fázích autorka sice píše, ale časově je nevynechává (s. 16). V rámci shrnující historie rodiny Šternberků (kap. 3) je pozornost věnována životu a dílu Kašpara ze Šternberka, jedné z předních osobností společenského života v Čechách a autoru obou analyzovaných deníků z cest po západní Evropě (kap. 3.1). Oddíl uzavírá charakteristika němčiny 18. stol. dokládána na příkladech ze zkoumaných pramenů (kap. 4), která ovšem svým názvem neodpovídá obsahu; autorka se zde výhradně zaměřuje na grafematickou rovinu, a to na základě pouze vybraných jevů, ostatní subsystémy jazyka (hláskosloví, tvarosloví), které nejsou předmětem analýzy ve stěžejní části diplomové práce, zcela opomíjí. Jádro diplomové práce spočívá v jazykovém rozboru Šternberkových deníků (kap. 5-8). Z hlediska textologického vycházela autorka z popisu pramenů (kap. 5), z druhu a členění textu (kap. 6) a poté se soustředila na jazykové prostředky v oblasti syntaktické a stylistické (kap. 7). Jazykovou analýzu doplnila lexikálním rozbohem cizích a přejatých slov z latiny, řečtiny, francouzštiny a italštiny (kap. 8). Práci uzavírá tematicky členěný seznam literatury (kap. 12). Rozsáhlé přílohy obsahují vedle obrazových materiálů a seznamu vlastních a zeměpisných jmen, který je pro tento typ práce nepostradatelný, transliteraci obou deníků Kašpara ze Šternberka, včetně pokynů k transliteraci, která tvoří důležitou součást diplomové práce; jedná se o první přepis obou deníků z cest, jehož revize bude vzhledem k výskytu chyb (např. T1 7/13, T1, 50/4) pro další bádání ještě nezbytná.

Předkládaná diplomová práce plní z pohledu posuzovatelky svůj stanovený cíl, tj. prezentuje rozbor vybraných jazykových aspektů výchozího historického textového pramene. Zároveň je třeba poukázat na zájem o zkoumanou problematiku i na snahu, s jakou autorka přistupovala ke zpracování vybraných pramenů, a to především s ohledem na skutečnost, jaké nároky klade práce s archivními dokumenty na studenty germanistiky absolvující během studia v rámci grafematického semináře pouze základy archivnictví a pomocných věd historických. Při plnění svého diplomního úkolu se autorka seznámila se základní odbornou literaturou a odpovídajícím způsobem ji využila zejména v popisu historického pozadí a jazykových poměrů v úvodních kapitolách práce.

Z hlediska metodologického je třeba kladně ohodnotit volbu výchozího textového, obsahově zajímavého materiálu a postupy při výběru textologických, syntakticko-stylistických a lexikálních hledisek, která jsou podle názoru posuzovatelky specifická pro zvolený druh textu. Po stránce terminologické je třeba poukázat na nedůslednost v rozlišení pojmů *textologický* – *textový* (viz abstrakt), na absenci výkladu některých zásadních termínů použitých v práci jako *Nation – Volk* (např. s. 16), *tschechisch – böhmisch* (např. s. 18-19), *Schriftsprache* (např. s. 68; v této souvislosti by posuzovatelku zajímal komentář k výroku „*Die Bemühung um die Festlegung und Kodifizierung der Normen für eine deutsche Schriftsprache wird ab 1650 datiert*“, s. 37). V analytické části diplomové práce je třeba ocenit vymezení hledisek pro členění textu (např. citáty, datace atd.) a analýzu cizích a přejatých slov. Historiolingvistická analýza má celkově převážně popisný charakter, posuzovatelka zde – až na výjimky (viz s. 98-99) – postrádala vyhodnocení poznatků s ohledem na druh textu a jeho autora. To se týká i stylistické stránky, která je v práci zmíněna jen okrajově (viz s. 71, 98-99). S odkazem na s. 105, kde se uvádí, „(...) *dass Kaspars Tagebuch kein Prosawerk darstellt, sondern dass es sich um ein Verzeichnis der frisch erlebten Erlebnisse handelt*“, by autorka měla vyložit, co deník charakterizuje po jazykové stránce, jaké zkoumané jazykové prostředky se vážou k jednotlivým aspektům jeho členění, které jsou popsány v kap. 6.1.1. Zde se rovněž nabízí otázka, jakými všemi jazykovými prostředky je vyjádřena v textu emocionalita (m. j. zmíněná na str. 72), včetně dokladů na příkladech, a jakou jazykovou úroveň vykazuje – na základě příkladů – zkoumaný text s ohledem na výskyt gramatických chyb (viz s. 67, kde se píše o „malém množství gramatických chyb“).

Co se týče formálního zpracování, odpovídá text posuzované práce z podstatné části úrovni diplomových prací; po jazykové stránce by posuzovatelka navrhovala místy zlepšit styl (např. opakování slov s. 18; častý výskyt pasivních slovesných tvarů, např. s. 12). V textu se objevují dílčí chyby v psaní velkých písmen (např. s. 21, 28), ve tvarech podstatných a přídavných jmen a sloves (např. s. 11, 12, 18, 28, 31, 98, 107, 129) a dále odchylky od platného německého pravopisu (např. s. 9, 11, 23, 68, 117). Z místních názvů je třeba doplnit k českému Teplá německé Tepl (s. 33).

Závěr: Diplomová práce Gity BUMBÁLKOVÉ odpovídá požadavkům kladeným na práci tohoto typu. D o p o r u č u j i ji k obhajobě.

Praha, 13. září 2013

PhDr. Lenka Vodrážková, Ph.D.